

STRATEGI FOR ALMEN LÆSE- OG SKRIVEINDSATS

i Vejle Kommune 2018-2022

LYTTE
LÆSELYST
REFLEKSION
STAVE
SKRIFTSPROG
LITERACY
KOMPETENCER
LÆRINGSMILJØ
FORTÆLLE
SKRIVE
LÆSE
SKRIVE
LITTERATUR

INDHOLDSFORTEGNELSE

Strategiens opbygning	4
Indledning med vision og mål	6
Strategiens seks temaer og tegn	7
Støttesystem	7
Sproglige og skriftsproglige færdigheder og kompetencer	8
Faglig læsning og skrivning	9
At skrive	10
Digital læsning og skrivning	11
Skriftsproglig evaluering – kvalificering af undervisning	12
Implementering af strategien	13
„Han kan læse“ – Et digt af Pia Tafdrup	14

STRATEGIENS OPBYGNING

Denne strategi er for almen læse- og skriveindsats og gælder for 0.-10. klasse på Vejle Kommunes folkeskoler. Strategien tager udgangspunkt i det eksisterende sprog- og læsesyn for 0-18 årsområdet i Vejle Kommune¹.

For at understøtte forståelsen af den ramme strategien skal læses ind i, beskrives strategiens opbygning i dette afsnit. Strategien består ud over dette afsnit af tre dele – en indledning, strategiens seks temaer og strategiens implementering.

1. Indledning

Indledningen består af en beskrivelse af strategiens visioner for læse- og skriveområdet.

2. Strategiens seks temaer

Strategien består af seks temaer, som udfolder væsentlige aspekter omkring sprog og skriftsprog i dansk og i andre fag. De seks temaer er på én gang selvstændige, men griber samtidigt og gen-

sidigt ind i hinanden. Strategien skildrer aspekter i læseplanerne for alle fag og det tværgående tema Sproglig udvikling – herunder særligt faget dansk. Hvert tema har sit selvstændige afsnit, som indledes med en kort præsentation, hvorefter der beskrives tre tegn for temaet. De tre tegn skal bidrage til skolernes egen analyse af status for deres læse- og skriveindsats og kan samtidig udgøre omdrejningspunktet for skolernes lokale indsatser, når den nye eller reviderede handleplan udarbejdes.

- **Støttesystem**
- **Sproglige og skriftsproglige færdigheder og kompetencer**
- **Faglig læsning og skrivning**
- **At skrive**
- **Digital læsning og skrivning**
- **Skriftsproglig evaluering – kvalificering af undervisning**

„Grænserne for mit sprog sætter grænserne for min verden.“

Ludwig Wittgenstein, 1922

1) <https://tvaers.vejle.dk/media/5453/sprog-og-laesesyn.pdf>
<http://docplayer.dk/8833385-Sprog-og-laesesyn-test-og-indsatser-dagtilbud-tcbu-og-u-l-vejle-kommune-2014.html>

Tegnene for hvert tema er opbygget taksonomisk med tre niveauer. De tre niveauer bevæger sig i spændet mellem, hvad **alle** skoler skal arbejde med, over hvad **de fleste** skoler skal arbejde med og til, hvad de **få skoler** skal arbejde med.

Folkeskolerne i Vejle kommune er forskellige, både i forhold til størrelse og placering. Der er også forskel på, om skolerne har udarbejdet en fungerende handleplan for læse- og skriveindsats, om der er uddannede læsevejledere, tradition for fagudvalgsarbejde og skolernes organisering af PLC. Det betyder, at det vil være forskelligt, hvilke tegn, og hvor mange tegn, skolerne når at arbejde med inden for den årrække strategien strækker sig over.

3. Implementering af strategien

For at sikre forankring af strategien på skolerne lokalt, skal skolerne omsætte strategien til deres egne mål og handleplaner. I dette afsnit beskrives, hvad handleplanen skal og kan indeholde, og hvordan den er tænkt udarbejdet. Der er desuden et kortlink (kortlink.dk/v94k) til værktøjer og ressourcer, som skolerne kan benytte i dette arbejde.

INDLEDNING

Vi har ambitioner om, at alle elever på Vejle Kommunes folkeskoler bliver så dygtige til at læse og skrive, som de kan.

Skriftsprogstilegnelsen er allerede i gang, inden barnet starter i skole. I Vejle Kommunes dagtilbud stimuleres og understøttes barnets tale- og før-skriftsproglige udvikling. Desuden er der indsatser og samarbejde om børns sprog og sproglige udvikling på tværs af dagtilbud og skole. Dette samarbejde understøttes endvidere i den gode overgang fra dagtilbud til skole.

Strategien for almen læse- og skriveindsats skal ses som en del af det faglige løft af folkeskolerne og Vejle Kommunes ambition om at indfri de nationale mål². Strategien er retningsgivende for Vejle Kommunes folkeskoler og skal gennem de seks temaer understøtte og kvalificere skolernes lokale læse- og skriveindsatser, så elever i Vejle Kommunes folkeskoler udfordres og støttes i at udnytte deres potentiale fuldt ud. Eleverne skal udvikle deres sproglige kompetencer og læselyst, og de

skal have muligheden for at tilegne sig viden og oplevelser til gavn for deres personlige udvikling, uddannelse og aktive deltagelse i samfundslivet.

Læse- og skrivestrategien henvender sig primært til skolernes ledelser og læsevejledere. Det er skolelederen, som i samarbejde med skolens læsevejledere sikrer arbejdet med at omsætte strategien til skolernes lokale mål og handleplaner. Kommunens læsekonsulenter vil gennem vejledning og sparring understøtte skolernes arbejde med at udarbejde den lokale mål- og handleplan og arbejdet med at kvalificere indsatser på læse- og skriveområdet i praksis.

Vejle Kommunes læse- og skrivestrategi står på en bred forståelse af literacybegrebet og stiller dermed krav til elevernes evne til at kunne identificere, forstå, fortolke, skabe, kommunikere og planlægge ved trykte og skriftlige materialer i forskellige kontekster. Strategiens sprog- og læsesyn tager ligeledes sit afsæt i Linnea Ehris interaktive læsemodel og Jeppe Bundsgaards læseformel.

„Literacy er evnen til at identificere, forstå, fortolke, skabe, kommunikere og planlægge ved at bruge trykte og skriftlige materialer i forskellige kontekster. Literacy involverer et spektrum af læring, der sætter individet i

stand til at opnå sine mål, udvikle sin viden og sit potentiale og til at deltage fuldt og helt i forskellige fællesskaber og i samfundet som sådan.“
(UNESCO, 2003, Korsgaard 2012).

2) Mindst 80 % af eleverne bliver så gode læsere, at de placerer sig i kategorierne god, rigtig god og fremragende i de nationale test i dansk/læsning, og at andelen af elever med dårlige resultater i de nationale test reduceres år for år (Undervisningsministeriet 2018).

STØTTESYSTEM

Skoleledelse og læsevejleder understøtter sammen med andre i det professionelle læringsfællesskab, som skolens PLC er, elevens skriftsproglige udvikling og læring.

PLC understøtter og faciliterer skoleudvikling med henblik på at optimere alle elevers læring, trivsel og dannelse. Støttesystemet – fra forvaltning til elev – faciliterer herunder fagligt netværk for læsevejledere samt kompetenceløft og vejledning.

Visionen er, at kommunens støttesystemer på alle niveauer understøtter udviklingen af elevernes skriftsproglige kompetencer, så alle elever bliver så dygtige, de kan.

Alle

Skolen har en uddannet læsevejleder tilknyttet. Læsevejlederen har til opgave at vejlede og er sammen med ledelsen tovholder på skolens læsekonferencer. Ledelsen og læsevejlederen udarbejder og justerer sammen skolens handleplan. Læsevejlederen deltager i det kommunale læsevejledernetværk.

De fleste

Skolens læsevejleder indgår i en samlet vejlederkultur med skolens øvrige vejledere og ledelsen. Skolens ledelse autoriserer læsevejlederens virke. Skolen har plan for læsekonferencer, evaluering og tiltag på det skriftsproglige område. Skolens ledelse udarbejder og justerer læsevejlederens funktionsbeskrivelse og opgaver sammen med læsevejlederen.

De få

Skolen gennemfører årlige konferencer på baggrund af systematisk brug af kvalitativ og kvantitativ data – elevernes progression følges nøje, og initiativer, indsatser og opfølgning gennemføres på baggrund af resultater og behov, således at alle elever bliver så dygtige, de kan.

På skolen er der en styrket vejlederkultur. Læsevejlederen vejleder og initierer didaktiske tiltag på skriftsprogsområdet og kan bidrage til kvalitetssikring af årsplaner.

„Børn lærer sproget, fordi de stræber efter at opretholde intersubjektivitet med andre personer – for at dele med andre, hvad de selv føler og tænker.“

Bloom, 1993

SPROGLIGE OG SKRIFTSPROGLIGE færdigheder og kompetencer

I danskfaget undervises der i sprog og skriftsprog i hele forløbet. Målet er at blive dygtig inden for alle fire kompetenceområder samt bruge dem i kontekst.

Eleverne udvikler vedvarende funktionelle sproglige og skriftsproglige færdigheder svarende til gældende krav – herunder sikker og flydende læsning med god forståelse. Opmærksomhedspunkterne i læseplanen for dansk beskriver det forventede beherskelsesniveau af grundlæggende færdigheder i udvalgte mål, som en forudsætning for, at eleven kan få tilstrækkeligt udbytte af de efterfølgende klassetrin og alle fag. Alt sammen med tanke for lyst til læring, læsning og litteratur.

Visionen er, at alle elever i Vejle Kommunes folkeskoler udvikler så gode sproglige og skriftsproglige kompetencer og færdigheder, som de kan.

Alle

Læseplan, fagformål og kompetencemål for dansk er udgangspunkt for planlægning og tilrettelæggelse af årsplaner og undervisningsforløb på skolerne.

De fleste

På skolerne arbejdes der i et fagligt fællesskab om faget dansk. Lærerne støttes i og samarbejder om at udvikle indsatser og tiltag – med eksplicit undervisning i forhold til sprog og skriftsprog. Læsevejlederen yder vejledning.

De få

På skolerne arbejdes der systematisk med sproglig og skriftsproglig udvikling i et fagligt læringsfællesskab om faget dansk. Alle fags særlige literacy tænkes ind i udviklingen med henblik på progression på alle trin og i alle fag i hele skoleforløbet. Alle lærere tager ansvar for elevernes sproglige og skriftsproglige udvikling.

„Giv mit barn læsehunger, det beder jeg om med brændende hjerte, for jeg vil så gerne, at mit barn skal få i sin hånd nøglen til eventyrlandet, hvor de dejligste af alle glæder findes.“

Astrid Lindgren

FAGLIG læsning og skrivning

Faglig læsning og skrivning er en del af alle fag, også i faget dansk undervises der i faglig læsning og skrivning. Først lærer eleverne at læse og skrive – siden læser og skriver de for at lære. Fagtekster og skønlitterære tekster og mål for læsning af disse er forskellige.

Alle lærere underviser i skriftsprog i faglig kontekst. Udviklingen af elevernes faglige læse- og skrivekompetencer er afgørende for elevernes videre skolegang inden for alle fag og fortsat i uddannelsessystemet.

Visionen er, at der arbejdes med faglig læsning og skrivning i alle fag.

Alle

På skolerne producerer eleverne fagtekster i dansk og i andre fag. Faglige læse- og skriveforløb med mål tilrettelægges og gennemføres.

De fleste

Dansklærere og faglærere arbejder med faglig læsning og skrivning gennem skoleforløbet. Fagenes særlige literacy vægtes og prioriteres højt i tilrettelæggelse af undervisning, så eleverne allerede tidligt får varierede literacyerfaringer.

De få

Tilgange til sproglig og skriftsproglig udvikling er en naturlig del af undervisning og læring i alle fag. Alle fags faglige indhold er vævet sammen med fagets særlige literacy. Faglærerne er dem, der er eksperter i deres fags literacy. Dansklæreren og faglæreren underviser i sprog og skriftsprog eksplicit, systematisk og mangfoldigt. Det tværgående tema Sproglig udvikling er tænkt ind i den systematiske tilgang på skolen.

„Hvis du ønsker, at dine børn skal blive intelligente, så læs eventyr for dem.“

Frit efter Albert Einstein

AT SKRIVE

I dansk grundlægges den første skriveudvikling. Arbejdet med skriftlig fremstilling fortsætter i danskfaget gennem hele skoleforløbet.

At styrke og fokusere på skriveprocesser i alle fag vil styrke elevernes læse- og skriveudvikling og desuden bringe deres refleksion og læring i spil. Eleverne bruger skriftlig fremstilling til at fastholde og udvikle deres tanker og idéer. Skriftlig fremstilling bruges som kognitiv støtte til at huske med henblik på at lagre og strukturere kundskab.

Visionen er, at eleverne udfordres i skriftlighed i alle fag.

Alle

Der er på skolerne en ramme for skriveprocesser i alle fag. Undervisningen tilrettelægges således, at eleverne støttes i at lære at skrive gode tekster.

De fleste

Skolerne har en systematik for brug af skriveudviklende aktiviteter i fagene i hele skoleforløbet. Allerede ganske tidligt er der gang i aktiv, opdagende skrivning. Siden anvendes skriftlighed desuden som en dimension i læring og refleksion.

De få

Skolen har skabt et forum for, at alle fags lærere benytter og anerkender værdien af at bringe skrivning i spil i alle fag. Alle lærere bringer skriveidaktik i spil, hvilket giver genkendelighed for eleverne. De får mulighed for at se mønstre; ligheder og forskelle i de forskellige fags udtryk, sprog og tekster.

„Litteraturen er fuldstændig unyttig; det eneste den gør, er at hjælpe os med at leve.“

Claude Ro

DIGITAL læsning og skrivning

Det at begå sig i det digitale tekstlandskab og på sociale medier som afsender og modtager, og de kompetencer dette kræver, skal trænes og øves i skolen. At lære at læse, skrive, kommunikere, søge, bedømme, analysere, vurdere og perspektivere er mål for elevernes tilegnelse i det digitale såvel som i det analoge landskab af tekster. At kunne deltage aktivt og kommunikere i en øget digital verden kræver øvelse i fritiden og i skolen. At læse digitale tekster kræver andet end det at læse analoge tekster.

Visionen er, at eleverne kan bringe det rette medie i anvendelse i tilegnelsen og i formidlingen af viden – eleverne kan beherske kommunikation i et digitalt tekstlandskab.

Alle

Skolen benytter flere forskellige analoge og digitale læremidler. Der er en spirende systematik og

refleksion angående digitale læremidlers anvendelse.

De fleste

Skolen har en systematik for anvendelse af digitale læremidler, således at både stoffet, men også digital literacy bringes i spil. Undervisningen tilrettelægges således, at eleverne stilladseres og lærer at navigere optimalt i et digitalt tekstlandskab.

De få

I skolens systematik for anvendelse af digitale læremidler og i anden færden i det digitale landskab tages der højde for, at de mange digitale kommunikationsformer inddrages, udforskes og analyseres i klasserummet – ud fra et didaktisk aspekt. Det analoge og det digitale undersøges og anvendes.

„At læse er at tænke med en andens hoved i stedet for sit eget.“

Arthur Schopenhauer

SKRIFTSPROGLIG EVALUERING – kvalificering af undervisning

Elevernes sproglige og skriftsproglige udvikling evalueres gennem hele deres skoleforløb. Formålet med skriftsproglig evaluering er at følge elevernes progression. Lærerne evaluerer som en del af deres professionelle virke elevernes faglige udbytte og udvikling. Evaluering danner grundlag for vejledning og dialog. Evaluering danner på denne måde også grundlag for den videre praksis – planlægning, justering og tilrettelæggelse af undervisning. Læringsmiljøet og undervisningen skal kvalificeres ud fra de data, som indhentes i evalueringen.

Visionen er, at skriftsproglig evaluering og samling af data bruges systematisk for at kvalificere undervisning og læring og dermed skabe optimale rammer for faglig progression.

Alle

Skolerne har en systematik for evaluering af elevernes sproglige og skriftsproglige progression.

Sprogvurdering 3-6 og nationale test i dansk/læsning obligatoriske såvel som frivillige og opfølgning på disse indgår i denne systematik.

De fleste

I skolens handleplan indgår en evaluerings- og indsatsplan, der tilgodeser aspekter af sproglig og skriftsproglig udvikling som supplement til de nationale test. Skolens evalueringsplan justeres efter behov.

Elevernes skriftsproglige udvikling evalueres løbende, og dette gøres formativt og summativt. Tiltag iværksættes.

De få

Kvantitativ data suppleres med kvalitative data afhængigt af formål. Datainformeret læsekonference danner udgangspunkt for dialog om og iværksættelse af tiltag, der understøtter faglig udvikling. Således kvalificeres lærernes valg og undervisningens tilrettelæggelse.

„En dag er du gammel nok til at begynde at læse eventyr igen.“

C. S. Lewis

IMPLEMENTERING af strategien

Lokalt på skolerne arbejder skoleledelse og læsevejleder med at omsætte strategiens seks temaer til skolens egne mål og handleplaner. De seks temaer giver med den taksonomiske opbygning mulighed for, at skolerne ved at lave en analyse kan se, hvor langt de er på området. Dette vil samtidig kunne give et afsæt for udarbejdelse af mål- og handleplaner, som understøtter den enkelte skoles videre udvikling af læse- og skriveindsats netop, hvor de er.

Skolernes udarbejdede mål- og handleplaner danner sammen med fagenes læseplaner og mål samt opmærksomhedspunkter grundlag for tilrettelæggelse af undervisning – dialog og indsats.

Som inspiration til arbejdet med analyse af den enkelte skoles status samt videre arbejde med mål- og handleplan henvises til analyseredskaber og SMTTE-modellen. (**Se ressourcer på kortlink.dk/v94k**). Skolerne udvælger fokusområder for hvert af de år, strategien strækker sig over. Skoler kan også vælge at supplere med andre temaer end de, der nævnes heri. Få eller flere temaer kan udvælgelse, og nogle kan indgå i arbejdet over hele årrækken. Dette afhænger af den enkelte skoles status og fokus.

Strategien strækker sig over årene 2018-22. Skolerne skal udarbejde en lokal plan for implementering over årene 18/19-19/20-20/21-21/22 – med varieret fokus på temaer og tegn i handleplaner for hvert år – med henblik på progression.

I løbet af 18/19 forventes det, at den overordnede plan er færdig, og arbejdet med implementering er påbegyndt. Handleplanerne er dynamiske – de evalueres og justeres løbende.

Skolerne er velkomne til at samarbejde om mål og handleplaner, hvis der er sammenhænge, der lægger op til dette.

Kommunens læsekonsulenter inddrages gerne og vil være opsøgende i forhold til at indgå i dialog for at understøtte dette arbejde med tiltag og indsatser på det skriftsproglige område.

Det er vigtigt, at der er balance mellem at omsætte strategien for almen læse- og skriveindsats og skolernes øvrige indsatser. Med denne strategi følger derfor også en anbefaling om, at skolerne er præcise i deres arbejde med at udvælge de indsatser, som indgår i den lokale mål- og handleplan, for på den måde at sikre størst mulig forankring af disse.

ET DIGT af Pia Tafdrup

Han kan læse

*Hakker og brummer og hugger sig frem. – Står stille –. De samme ord.
Og dele af ord med forskellig betoning. Spørgende, lyttende til lydene.
Støder mod en mur af modstand og går tilbage. Læser igen. Kan selv – vil selv.
Tager tilløb, snubler, falder, er på benene igen. Fortsætter i spring. I ryk.
Videre. Fuld fart frem. Kastes tilbage. Op igen. Og nu. Nu passerer han.
Et svæv over afgrunden her i dette rum – men det kunne være hvor som helst
og hvilket som helst barn. Der holdt sig mirakuløst vågen ved sin egen stemme.
Med korte lyde og længere, der hænger sammen, falder fra hinanden,
hentes op og hægtes til igen. Næsten lysår af indsigt foran sig selv pludselig.
Jeg græd over so og ko og lo så helt uoverskueligt. Han hvisker, mumler,
stammer stavelser, drypper lyd, vælter brokker. Holder dem op i lyset, vender
og drejer og forstår. Min søn kan læse. Han ler. Henter verden ind på rejse alene.
Trykker tuber af solfarver ud, der flyder, driver ned over en indvendig væg.
Hans øjne forandres. Fra den ene linje til den anden. Videre til næste side.
Drømmer bogen færdig. Sidste side i fryd. Skiftende billeder glider ind og vokser.
Slår ud i blomst. Og kommende åbenbaringer. Jeg har tabt ham for altid.
Hvad jeg tænker længe over. Og vundet alligevel.*

„Han kan læse“ Et digt af Pia Tafdrup fra digtsamlingen Sekundernes bro (1988)

*„Det gælder ikke om at lære at skrive, men om at lære at se.
Det at skrive, det er bare en konsekvens.“*

Antoine De Saint-Exupéry

LITTERATUR
ORDFORRÅD

LÆSE
LÆRINGSMILJØ
SKRIVE
INKLUSION
LÆSEERFARING
SPROGVURDERING
LÆSEPLAN
LÆSEVEJLEDER
PROGRESSION
KOMMUNIKATION
TEKSTER
LÆRING
SPROG
DANSKFAGET

Vejle Kommune
Børn og Unge
Skolegade 1
7100 Vejle
Tlf. 76 81 00 00